

UDK 37

ISSN 2545 - 4439
ISSN 1857 - 923X

INTERNATIONAL JOURNAL

Institute of Knowledge Management

KNOWLEDGE

Scientific Papers

HUMANITIES

Vol. 30. 5.

KIJ

Vol. 30

No. 5

pp. 1085 - 1352

Skopje 2019

Global Impact & Quality Factor 1.822 (2017) <http://globalimpactfactor.com/knowledge-international-journal/>

KNOWLEDGE – International Journal
Vol.30.5
March, 2019

KNOWLEDGE

INTERNATIONAL JOURNAL

SCIENTIFIC PAPERS
VOL.30.5

Promoted in Vrnjacka Banja, Serbia
March, 2019

KNOWLEDGE – International Journal

Vol.30.5

March, 2019

**INSTITUTE OF KNOWLEDGE MANAGEMENT
SKOPJE**

KNOWLEDGE

International Journal Scientific papers Vol. 30.5

ADVISORY BOARD

Vlado Kambovski PhD, Robert Dimitrovski PhD, Siniša Zarić PhD, Maria Kavdanska PhD, Venelin Terziev PhD, Mirjana Borota – Popovska PhD, Cezar Birzea PhD, Ljubomir Kekenovski PhD, Veselin Videv PhD, Ivo Zupanovic, PhD, Savo Ashtalkoski PhD, Zivota Radosavljević PhD, Laste Spasovski PhD, Mersad Mujevic PhD, Nonka Mateva PhD, Rositsa Chobanova PhD, Predrag Trajković PhD, Dzulijana Tomovska PhD, Nedžad Korajlić PhD, Nebojsa Pavlović PhD, Nikolina Ognenska PhD, Baki Koleci PhD, Lisen Bashkurti PhD, Trajce Dojcinovski PhD, Jana Merdzanova PhD, Zoran Srzentić PhD, Nikolai Sashkov Cankov PhD, Marija Kostic PhD

Print: GRAFOPROM – Bitola

Editor: IKM – Skopje

Editor in chief

Robert Dimitrovski, PhD

KNOWLEDGE - International Journal Scientific Papers Vol. 30.5

ISSN 1857-923X (for e-version)

ISSN 2545 – 4439 (for printed version)

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

President: Academic, Prof. Vlado Kambovski PhD, Skopje (Macedonia)

Vice presidents:

Prof. Robert Dimitrovski PhD, Institute of Knowledge Management, Skopje (Macedonia)

Prof. Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade, Belgrade (Serbia)

Prof. Venelin Terziev PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)

Prof. Mersad Mujevic PhD, Public Procurement Administration of Montenegro (Montenegro)

Prof. Tihomir Domazet PhD, President of the Croatian Institute for Finance and Accounting, Zagreb (Croatia)

Members:

- Prof. Aleksandar Korablev PhD, Dean, Faculty for economy and management, Saint Petersburg State Forest Technical University, Saint Petersburg (Russian Federation)
- Prof. Azra Adjajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Anita Trajkovska PhD, Rochester University (USA)
- Prof. Anka Trajkovska-Petkoska PhD, UKLO, Faculty of technology and technical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Alisabri Sabani PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Ahmad Zakeri PhD, University of Wolverhampton, (United Kingdom)
- Prof. Ana Dzumalieva PhD, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Aziz Pollozhani PhD, Rector, University Mother Teresa, Skopje (Macedonia)
- Prof. Branko Sotirov PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)
- Prof. Branko Boshkovic, PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Serbia)
- Prof. Branimir Kampl PhD, Institute SANO, Zagreb (Croatia)
- Prof. Baki Koleci PhD, University Hadzi Zeka, Peja (Kosovo)
- Prof. Branislav Simonovic PhD, Faculty of Law, Kragujevac (Serbia)
- Prof. Bistra Angelovska, Faculty of Medicine, University “Goce Delcev”, Shtip (Macedonia)
- Prof. Cezar Birzea, PhD, National School for Political and Administrative Studies, Bucharest (Romania)
- Prof. Cvetko Andreevski, Dean, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Drago Cvijanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Dusan Ristic, PhD Emeritus, College of professional studies in Management and Business Communication, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Dimitar Radev, PhD, Rector, University of Telecommunications and Post, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Daniela Todorova PhD, Rector of “Todor Kableshev” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Dragan Kokovic PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Dragan Marinkovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Daniela Ivanova Popova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Dzulijana Tomovska, PhD, Dean, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Evgenia Penkova-Pantaleeva PhD, UNWE -Sofia (Bulgaria)

-
- Prof. Fadil Millaku, PhD, Rector, University “Hadzi Zeka”, Peja (Kosovo)
 - Prof. Fatos Ukaj, University “Hasan Prishtina”, Prishtina (Kosovo)
 - Prof. Georgi Georgiev PhD, National Military University “Vasil Levski”, Veliko Trnovo (Bulgaria)
 - Prof. Halit Shabani, PhD, University “Hadzi Zeka”, Peja (Kosovo)
 - Prof. Halima Sofradzija, PhD, University of Sarajevo, Sarajevo (Bosnia and Herzegovina)
 - Prof. Haris Halilovic, Faculty of criminology and security, University of Sarajevo, Sarajevo (Bosnia and Herzegovina)
 - Prof. Helmut Shramke PhD, former Head of the University of Vienna Reform Group (Austria)
 - Prof. Hristina Georgieva Yancheva, PhD, Rector, Agricultural University, Plovdiv (Bulgaria)
 - Prof. Hristo Beloev PhD, Bulgarian Academy of Science, Rector of the University of Rousse (Bulgaria)
 - Prof. Hristina Milcheva, Medical college, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
 - Prof. Izet Zeqiri, PhD, Academic, SEEU, Tetovo (Macedonia)
 - Prof. Ivan Marchevski, PhD, Rector, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
 - Doc. Igor Stubelj, PhD, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
 - Prof. Ivo Zupanovic, PhD, Faculty of Business and Tourism, Budva (Montenegro)
 - Prof. Ivan Petkov PhD, Rector, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
 - Prof. Isa Spahiu PhD, AAB University, Prishtina (Kosovo)
 - Prof. Ivana Jelik PhD, University of Podgorica, Faculty of Law, Podgorica (Montenegro)
 - Prof. Islam Hasani PhD, Kingston University (Bahrein)
 - Prof. Jova Ateljevic PhD, Faculty of Economy, University of Banja Luka, (Bosnia & Herzegovina)
 - Prof. Jove Kekenovski PhD, Faculty of Tourism, UKLO , Bitola (Macedonia)
 - Prof. Jonko Kunchev PhD, University „Cernorizec Hrabar“ - Varna (Bulgaria)
 - Prof. Jelena Stojanovic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
 - Prof Karl Schopf, PhD, Akademie fur wissenschaftliche forschung und studium, Wien (Austria)
 - Prof. Katerina Belichovska, PhD, Faculty of Agricultural Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Krasimir Petkov, PhD, National Sports Academy “Vassil Levski”, Sofia (Bulgaria)
 - Prof. Kamal Al-Nakib PhD, College of Business Administration Department, Kingdom University (Bahrain)
 - Prof. Kiril Lisichkov, Faculty of Technology and Metallurgy, UKIM, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Lidija Tozi PhD, Faculty of Pharmacy, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Laste Spasovski PhD, Vocational and educational centre, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Larisa Velic, PhD, Faculty of Law, University of Zenica, Zenica (Bosnia and Herzegovina)
 - Prof. Lujza Grueva, PhD, Faculty of Medical Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Lazar Stosic, PhD, Association for development of science, engineering and education, Vranje (Serbia)
 - Prof. Lisen Bashkurti PhD, Global Vice President of Sun Moon University (Albania)
 - Prof. Lence Mircevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
 - Prof. Ljubomir Kekenovski PhD, Faculty of Economics, UKIM, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Ljupce Kocovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)

-
- Prof. Marusya Lyubcheva PhD, University “Prof. Asen Zlatarov”, Member of the European Parliament, Burgas (Bulgaria)
 - Prof. Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, South-West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
 - Prof. Maja Lubenova Cholakova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
 - Prof. Mirjana Borota-Popovska, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Mihail Garevski, PhD, Institute of Earthquake Engineering and Engineering Seismology, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Misho Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Mitko Kotovchevski, PhD, Faculty of Philosophy, UKIM, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Milan Radosavljevic PhD, Dean, Faculty of strategic and operational management, Union University, Belgrade (Serbia)
 - Prof. Marija Topuzovska-Latkovikj, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Marija Knezevic PhD, Academic, Banja Luka, (Bosnia and Herzegovina)
 - Prof. Margarita Bogdanova PhD, D.A.Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
 - Prof. Mahmut Chelik PhD, Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Shtip (Macedonia)
 - Prof. Marija Mandaric PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
 - Prof. Marina Simin PhD, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
 - Prof. Miladin Kalinic, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
 - Prof. Mitre Stojanovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
 - Prof. Miodrag Smelcerovic PhD, High Technological and Artistic Vocational School, Leskovac (Serbia)
 - Prof. Nadka Kostadinova, Faculty of Economics, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
 - Prof. Natalija Kirejenko PhD, Faculty For economic and Business, Institute of Entrepreneurial Activity, Minsk (Belarus)
 - Prof. Nenad Taneski PhD, Military Academy “Mihailo Apostolski”, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Nevenka Tatkovic PhD, Juraj Dobrila University of Pula, Pula (Croatia)
 - Prof. Nedzad Korajlic PhD, Dean, Faculty of criminal justice and security, University of Sarajevo (Bosnia and Herzegovina)
 - Prof. Nikolay Georgiev PhD, “Todor Kableshkov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
 - Prof. Nikolina Ognenska PhD, Faculty of Music, SEU - Blagoevgrad (Bulgaria)
 - Prof. Nishad M. Navaz PhD, Kingdom University (India)
 - Prof. Oliver Iliev PhD, Faculty of Communication and IT, FON University, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Oliver Dimitrijevic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
 - Prof. Paul Sergius Koku, PhD, Florida State University, Florida (USA)
 - Prof. Primoz Dolenc, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
 - Prof. Predrag Trajkovic PhD, JMPNT, Vranje (Serbia)
 - Prof. Petar Kolev PhD, “Todor Kableshkov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
 - Prof. Pere Tumbas PhD, Faculty of Economics, University of Novi Sad, Subotica (Serbia)

- Prof. Rade Ratkovic PhD, Faculty of Business and Tourism, Budva (Montenegro)
- Prof. Rositsa Chobanova PhD, University of Telecommunications and Posts, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Rumen Valcovski PhD, Imunolab Sofia (Bulgaria)
- Prof. Rumen Stefanov PhD, Dean, Faculty of public health, Medical University of Plovdiv (Bulgaria)
- Prof. Sasho Korunoski, Rector, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Sashko Plachkov PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Snezhana Lazarevic, PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Serbia)
- Prof. Stojan Ivanov Ivanov PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Snezana Stoilova, PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Stojna Ristevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Suzana Pavlovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Sandra Zivanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Shyqeri Kabashi, College “Biznesi”, Prishtina (Kosovo)
- Prof. Trayan Popkochev PhD, Faculty of Pedagogy, South-West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Todor Krystevich, Vice Rector, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Prof. Todorcka Atanasova, Faculty of Economics, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
- Doc. Tatyana Sobolieva PhD, State Higher Education Establishment Vadiym Getman Kiyev National Economic University, Kiyev (Ukraine)
- Prof. Tzako Pantaleev PhD, NBUniversity , Sofia (Bulgaria)
- Prof. Violeta Dimova PhD, Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Shtip (Macedonia)
- Prof. Volodymyr Denysyuk, PhD, Dobrov Center for Scientific and Technological Potential and History studies at the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine)
- Prof. Valentina Staneva PhD, “Todor Kableshkov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Vasil Zecev PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Venus Del Rosario PhD, Arab Open University (Philippines)
- Prof. Yuri Doroshenko PhD, Dean, Faculty of Economics and Management, Belgorod (Russian Federation)
- Prof. Zlatko Pejkov, PhD, Faculty of Agricultural Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Zivota Radosavljevik PhD, Dean, Faculty FORCUP, Union University, Belgrade (Serbia)
- Prof. Zorka Jugovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)

REVIEW PROCEDURE AND REVIEW BOARD

Each paper is reviewed by the editor and, if it is judged suitable for this publication, it is then sent to two referees for double blind peer review.

The editorial review board is consisted of 45 members, full professors in the fields 1) Natural and mathematical sciences, 2) Technical and technological sciences, 3) Medical sciences and Health, 4) Biotechnical sciences, 5) Social sciences, and 6) Humanities from all the Balkan countries and the region.

THE CONCEPT OF BEAUTY AND LOVE ON THE EXAMPLES OF POETRY

Violeta Nikolovska

University “Goce Delcev”, Stip, Faculty of Educational Sciences, Macedonia,
violeta.nikolovska@ugd.edu.mk

Abstract: The central concept from which we began to create this work was the concept of beauty. This concept, in the linguistic sense, was approached by us on two occasions. This paper deals with the way we describe it in poetry by some of our authors. In philosophical terms, the beauty is associated with moral purity (Kant and Schiller) and with the truth (Schiller). These concepts are well and nicely related in theology, too. The language, as a reflection of the conceptualization of the world by a man, testifies this: in the semantics and the semantic development of the "beauty" the meaning "good" is included. The illuminating book "Blessing" („Добротољубие“)/ "Filokalia" is a book that unites the concepts of love - beauty - goodness. In poetry, the concept of beauty, is associated with women and with love. According to Kant, the beauty is a virtue immanent to the woman, while the man's virtue is noble. According to him, the nature (of man and woman) tends towards the fact that the man in the intercourse of the sexes will become more noble, and the woman, in the same way, will become more beautiful. The text explains that with the item “beauty” it is meant and/primarily the moral beauty. We chose to analyze two (male) poets, pillars of Macedonian poetry B. Koneski and G. Todorovski, to whom we eventually joined the third, no less important in his poetry, P. M. Andreevski. We analyze three songs by Koneski: "Beautiful Women", "Memorial" and "Nightmare". The subject of our interest is the feeling that dominates in the poems and the concepts associated with the beauty. G. Todorovski in our analysis is presented with the poem "Seven Reflections on the Motive of Flashing Poplar", and P. M. Andreevski with the poem "When I Loved Denizia".

We do not include poems as an integral part of our text, but we refer to them through appropriate links. The concept of beauty by G. Todorovski is not explicitly linguistically expressed. We find it on a plan of feeling. In the poetry of B. Koneski and G. Todorovski, the concept of beauty is related to love, and this connection was the reason that in the analysis was included the author P. M. Andreevski, with his anthological "When I Loved Denizia", which we take as the third example of expressing the concept of love. The analysis we offer shows (three) different language expressions of the concepts of beauty and love. Language images of the secrets of three of our poets (Rilke, according to R. V. Ivanović 2004).

Keywords: love, woman, beauty, poetry, philosophy

КОНЦЕПТОТ НА УБАВИНАТА И ЛЌУБОВТА НА ПРИМЕРИ ОД ПОЕЗИЈАТА

Виолета Николовска

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за образовни науки, violeta.nikolovska@ugd.edu.mk

Апстракт: Централен концепт од кој појдовме при создавањето на овој труд беше концептот убавина. На овој концепт во лингвистичка смисла сме му се приближиле во два наврати, овој труд се занимава со начинот на кој го откриваме во поезијата на некои наши автори. Во философски рамки, убавината се поврзува со моралната чистота (Кант и Шилер) и со вистината (Шилер). Концептите добро и убаво се поврзани и во теологијата. Јазикот, како одраз на концептуализацијата на светот од страна на човекот, го сведочи тоа: во семантиката и семантичкиот развој на *убав* се содржи *добар*. Светоотечката книга „Добротољубие“ / „Filokalia” е книга која ги обединува концептите љубов – убавина - добрина. Во поезијата, концептот убавина, се поврзува со жената и со љубовта. Според Кант, убавината е доблест иманентна на жената, додека на мажот доблест му е благородноста. Според него, од ова нужно произлегува дека природата оди кон тоа мажот во меѓусебниот однос на половите да го облагороди повеќе, а жената, на ист начин да ја направи поубава. Во текстот ќе се експлицира дека под убавина се мисли и/првенствено на морална убавина. Избравме да анализираме двајца (машки) поети, столбови на македонската поезија Б. Конески и Г. Тодоровски, на кои на крајот им го приклучивме и третиот, не помалку значаен по својата поезија, П. М. Андреевски. Анализираме три песни од Конески: „Убавите жени“ , „Спомен“ и “Кошмар“. Предмет на наш интерес е чувството кое доминира во песните и концептите кои се поврзуваат со убавината. Г. Тодоровски во нашата анализа е претставен со поемата „Седум навраќања кон мотивот трепетлика“, а П. М. Андреевски со песната „Кога ја љубев Дениција“. Песните не ги вклучуваме како интегрален дел од нашиот текст, туку на нив упатуваме преку соодветни линкови. Концептот убавина кај Г. Тодоровски

експлицитно јазично речиси и не е изразен. Него го среќаваме на план на чувство. Во поезијата на Б. Конески и Г. Тодоровски, концептот на убавина е поврзан со љубовта, и токму оваа врска беше причина во анализата да го вклучиме и П. М. Андреевски, со неговата антологиска „Кога ја љубев Дениција“, која ја земаме како трет пример на изразување на концептот на љубовта. Анализата која ја нудиме прикажува (три) различни јазични изразувања на концептите убавина и љубов. Јазични слики на тајните на тројцата наши поети (Рилке, според Р. В. Ивановиќ 2004).

Клучни зборови: љубов, жена, убавина, поезија, философија

1. ВОВЕД

Почетен предмет на интерес при креирањето на овој труд, беше концептот на убавината. Си дадовме задача да определиме како е изразен кај некои наши поети. Ова е тема, доволно широка и богата со материјал за пообемно истражување кое може да добие и форма на монографски труд. Оваа идеја ни делува како доволно мотивирачки предизвик за некоја идна работа, која можеме да ја поставиме во интердисциплинарни рамки: лингвистичко – философско – книжевни. Во овој труд си поставивме поскромни цели. Се определивме за тројца истакнати поети, столбови на кои се потпира македонската модерна поезија: Б. Конески, Г. Тодоровски и П. М. Андреевски. Концептот на убавината, не го баравме само лингвистички изразен, иако во некои песни од Б. Конески што ги анализиравме, го среќаваме и експлицитно јазично изразен (и во еден наслов на песна). Се обидовме малку пошироко да го разгледаме. Во философијата, концептот убавина се врзува за вистината (Шилер¹⁵), за моралната чистота (Кант¹⁶). Во теологијата, концептот убавина нужно е поврзан со концептот на доброто (за спојот на љубовта, убавината и доброто во називот „Добротољубие“ / „Filokalia“ в. Николовска 2018: 202; за духовната вредност на концептите убав и грд в. Николовска, Петрова=Џамбазова 2018). Во поезијата, читајќи ги нашите посочени автори, ја откривме врската љубов - убавина – жена (и кај едниот од нив – младост).

Љубовта сама по себе е највисока добродетел, ако можеме така, лаички да кажеме. Таа е најскапоцениот дар на човекот, највозвишеното чувство. Бидејќи избравме машки автори, неминовно, љубовта е врзана за жената. А саканата жена е убава. Неа убава не ја прави самиот физички изглед, колку што ја прави убава љубовта на избраниот, избраниот што ја сака. Всушност, и убавината како концепт се врзува за жената. Кант ја определува како суштинско внатрешно обележје на жената, како нејзина иманентна потреба: “Uzvišene osobine izazivaju poštovanje, a lepe ljubav... Ženama je urođeno jače osećanje za sve što je lepo, ljupko i kitnjasto. Već u detinjstvu one se rado doteruju i dopadaju se same sebi kad su ukrašene. Čiste su i vrlo osetljive prema svemu što izaziva odvratnost. ... Vrlo rano stiču osećanje mere u ponašanju, umeju otmeno da se drže i da vladaju sobom, a sve to u uzrastu kad je naša lepo vaspitana muška omladina još neobuzdana, nezgrapna i smetena. Imaju razvijeno osećanje saučešća, meka su srca i sažaljive, lepo pretpostavljaju korisnom... Vrlo su osetljive i na njmanje uvrede i do krajnje istančanosti im je razvijena sposobnost da primete i najmanji nedostatak pažnje i poštovanja prema sebi. Ukratko, u sebi sadrže ono osnovno u ljudskoj prirodi po čemu se razlikuju lepe osobine od plemenitih i profinjaju i sam muški pol. ... Vrlina žene je lepa vrlina. Žene će izbegavati zlo ne zato što nije pravo, već zato što je ono ružno, a moralno pozitivni su u njihovim očima oni postupci koji su moralno lepi.” (I. Kant 1988: 16-20, 43, 50, 52 преземено од <https://protreptikos.wordpress.com/2008/08/24/ljepo-i-uzviseno-zensko-i-musko-ulomak-iz-manuel-kant-o-lepom-i-uzvisenom/>).

1. КОНЦЕПТОТ УБАВИНА И МЛАДОСТ КАЈ КОНЕСКИ.

За почеток, избравме да анализираме две песни од Б. Конески: „Убавите жени“ и „Спомен“¹⁷.

Заедничката нитка што ги спојува двете песни е прецутената младост, прецутената убавина, неостварената желба. Иако насловот на првата песна го содржи поимот убавина, убавината на жената не е опеана. Таа е ставена во контраст со изгубената младост (која го конотира поимот убавина). Еве ги лексичките изрази на овој контраст: *прецутувале* (убавите жени) *како цут од кајсија, како мајски јоргован; нивниот постан на препелица набрзо го сопинала унечка; нивната младост поминувала како мирис на липа што го одвева ветрот; набрзо тие седнувале на порта со наведната глава и издадени коленици, со нечујна издишка.* Убавите жени во оваа песна на Конески се несреќни жени, бидејќи бргу прецутувале како цут од кајсија,

¹⁵ <https://pulse.rs/siler-o-lepom/> (преземено на: 23. 01. 2019)

¹⁶ I. Kant, “O lepom i uzvišenom”, Grafos, Beograd, 1988.

¹⁷ Линк на кој може да се најдат песните „Убавите жени“ и „Кошмар“ <https://okno.mk/node/15803> ; „Спомен“ на http://gbsk.mk/eknigi/blaze_koneski_zapisi.pdf

како мајски јоргован. Убавината произлегува дека е несреќна категорија, бидејќи одминува. Убавината се врзува за младоста.

Младоста, неостварената желба од младоста, нереализираната љубов, се опеани во песната „Спомен“. На јазичен, лексички план доминираат антонимните лексеми: *Сега си ти стара и сега си ти тело клапнато цело, постанато; сега јас сум стар и сега станувам тело клапнато цело, и морна те спомнува мојата снага*. Споменот носи чувство на вина, поради пропуштената шанса во младоста: *и јас не можам да си простам, што не по твоја вина, ами по своја, не сум можел да го доближам како што можев твоето обличје бело, твојата снага што се нудела...* Песната „Спомен“ е песна на една горчина, горчина која проверува и во песната „Убавите жени“, кои *прецутуваат* и кои *о неправда, им припаѓале на неизбрани мажи*. Песната „Спомен“ Г. Старделов (Старделов 1990: 44, според е-изворот) ја става во контекст со други песни од Конески за кои вели: „песни што капат како солзи, песни за ужасот на болната самотија кога стануваме питачи на љубов, кога љубовта е искорната до сувата почва на срцето, кога се станало тело клапнато, постанато“.

Во оваа серија песни од Конески можеме да ја приброиме и песната „Кошмар“.

Самиот наслов на песната е лексема со негативна конотација. Кошмарот е „заспивањето сам, во ноќ на желби и трескот“. Чувството што го именува авторот е тага: *Јас таа тага ја знам*. Но тагата е меланхолична, тивка, спокојна. Сепак, песната пројавува и една жестокост од кошмарот во кој е авторот, од студенилото на саканата (*Ах зошто, зошто? Кога се враќаме ти пак си студна. Разочарана се леди од тебе душава блудна. Јас сум груб, јас сум луд, од тој студ!*). Жестокоста раѓа бунт и ја кристализира чистата желба на авторот, која е светлечкиот момент во песната: *Не, нејќам јас да биде така. Ме дави сува рака. Јас страдам дека сум сам, во кошмар дека се губам, а сакам да љубам, сакам да љубам!*

Тука и ќе ја завршиме анализата на овие неколку песни од Конески посветени на жената, убавината, младоста и љубовта. Во нив, ја видовме отсликана, горчината на авторот поради поминатата младост, нереализираните желби и љубови, но во нив Конески и го крикнува својот бунт и есенцијална потреба на секој човек – да љуби.

2. ТРЕПЕТЛИВАТА УБАВИНА КАЈ Г. ТОДОРОВСКИ

Еден поинаков концепт на убавината среќаваме во песната „Седум навраќања на мотивот трепетлика“¹⁸. Првите стихови од песната, првата строфа ја прикажува тополата средполка со позитивна вредносна оценка од аспект на естетиката, која овде е изразена со традиционален дискурс: *лична средполка*. Тоа е сликата на нејзината надворешност. Нејзината внатрешност е во контраст со нејзината убавина, како поим кој имплицира хармонија: *зелени клепки несон, зелена, нема разбранетост, средполе сон прегладнета*. Таа е нема, сон прегладнета. Нејзината душа, ако ја претпоставиме, тагува.

Сликата „ставата ѝ е зеленило пеперуги пленети вечно во вишна вертикала“ ја отсликува како кршна девојка, висока, облечена во зелена тантела која на неа трепери.

Немирот на нејзината душа многу лирично го отсликуваат стиховите: „прекопната за спокој, неспокојна се траќа, трепери простум, се всира во облаците, го следи патот, тагува по катунците, и семне кога спотнат средлетните безветрини“. Во стиховите се употребени многу ретки, архаични лексеми кои на дискурсот му даваат традиционален лик. Исконското е допрено во описот на тополата трепетлика. Опис кој се базира на контраст: надворешна убавина која бара спокојство и внатрешен нежен, како што е нежна тополата, треперлив немир.

Следните стихови ја бараат причината за нејзиниот немир: *ја мачи ли безсонница, во уплав ли се тресе, грешно, прегрешна јаловица занесена?* Безсонницата, уплавот во кој се тресе нежната трепетлика може да е поради нејзината „вина“ *грешна, прегрешна – јаловица*. Но авторот и таква *грешна – прегрешна* ја гледа со љубов, го гледа нејзиниот занес: *Ја мачи ли безсонница, во уплав ли се тресе грешно-прегрешна јаловица занесена?* Колкава е љубовта на авторот, на нараторот на оваа лирична приказна гледаме во петтата строфа: таа за него би била и Крстеник, тој со Немир би ја крстел, ѝ се обраќа со милна игра на зборови – *немир, немирлика*, и повторно ја истакнува нејзината „вина“: *неродна полска висотија*. Трепетот на тополата, саканата е одраз на нејзината стравлива самотија. Вечерник да е, авторот трепетот би ѝ го брстел. Има ли поголема љубов некој во трепетот да ви ја покаже нежноста? И не само нежноста, туку и заљубеноста. Чудна е љубовта. Љубовта го гледа саканиот онаков каков што е во сета негова слабост и трепетливост, ја опева неговата трепетливост. *Колку е само плашливка, самата ќе ви рече, везден треперење: Утрина.*

¹⁸ Песната ја разбираме како метафора за љубовта кон одредена жена. Линк на кој може да се најде песната: <https://bit.ly/2SO5lid>

Пладнина. Приквечер. За оној што го љуби македонскиот јазик, што го чувствува, изборот на лексичкиот фонд ја грее душата. Затоа што Гане Тодоровски, нашиот поет на јазична креација го бира и си игра со исконското. Она што е подзаборавено. Што е лирично во јазикот.

Последниот стих повторно ја истакнува причината на трепетот на „личната средполка“, доведувајќи го во контраст со гнездата на птиците што се свиле во неа, сонот, рожбите, починката што ја имаат. Таа трепетлика, несонка, неротка, зелена неспокојничка останува да трепери. Трепери во срцето на авторот кој ѝ ја посветува песната, кој трепетот заљубено ѝ го брсти.

Седумката е број што симболизира целост. Во шест дена светот беше создаден, седмиот ден Создателот си отпочина. Седумте навраќања на мотивот трепетлика на Гане Тодоровски се една поема што личи на седум кругови што се прават во една небесно просирна вода кога во неа ќе се фрли камче. Седумте навраќања на мотивот трепетлика се една нежност преточена во песна. Овде концептот на убавината никаде не е споменат. Напротив, лексиката што ја среќаваме како опис на саканата, трепетликата е со примарна негативна конотација: *несон, сон прегладнета, неспокојна се траќа, тагува, семне, грешно – прегрешна јаловица занесена, стравлива самотија*. Сепак, љубовта со која е опишан трепетот на таа осамена топола, јазичниот избор на исконска лексика, проста, едноставна и нежна, отсликуваат една треперлива, исплашена убавина. Во песната, само со една лексема е именувана убавината (убавината на исплашената сакана неротка), само во една синтагма авторот експлицитно ја именува својата сакана лична: *лична средполка*, за потоа, љубовно, да продолжи со навидум „негативната“ лексика: *лична средполка, средполе сон прегладнета*. Убавината, во „Седумте навраќања кон мотивот трепетлика“ на Г. Тодоровски се провлекува, се манифестира како чувство, а не како јазичен израз. Лирична, чувствена манифестација и „ојазичување“ на концептот убавина. Неповторливо.

3. ОНТОЛОШКАТА ДИМЕНЗИЈА НА ЉУБОВТА КАЈ П. М. АНДРЕЕВСКИ

Прегледот за концептот на убавината и љубовта во поезијата на наши еминентни писатели ќе го завршиме со еден автор, чија поезија посветена на жената, љубената жена има вонвременски димензии. Тоа е Петре Андреевски, а за оваа анализа ја избравме песната „Кога ја љубев Дениција“¹⁹ од циклусот именуван како „Дениција“. Пред да се обидеме да истакнеме некои елементи од оваа песна што ни оставија длабок впечаток, би сакале да ѝ дадеме име на оваа љубов кон жената, кон Дениција која е опеана. Би можеле да кажеме дека ова е една онтолошка љубов. Не љубов страсна, не љубов нежна, не љубов трепетлива како кај споменатата песна на нашиот пречувствителен и прекрасен Гане Тодоровски, туку љубов онтолошка. Љубов на битието. Ќе приведеме само некои извадоци кои нè поттикнаа на вакво размислување: *Кога ја љубев Дениција, како да калемев светлина на мракот; Кога ја љубев Дениција ... како да ја одделував душата од телото; Кога ја љубев Дениција, како да внесував летен воздух во воздухот зимен ... како што не можев да видам ништо освен неа, како што таа живееше додека јас умирав, како што и јас не знаев како би умрел, ако таа не се родеше*. Светлината што се раѓа во мракот е чинот на создавањето на светот од Бога, душата од телото не се дели, освен при прејака болка, љубовна болка која го разделува, поболува телото поради душевната желба, внесувањето летен воздух во воздухот зимен е внесувањето топлина, што значи живот. Љубовта ја победува смртта. Љубовта е над смртта, но поради љубов и се умира. Ова е таа онтолошка димензија на малку е да ја наречеме „љубовната“ песна „Кога ја љубев Дениција“ од Петре Андреевски. Последните стихови на авторот како да го отсликуваат прототипот на мажот, како битие. Мажот е тој кој е заштитеник, мажот е тој кој излегува од семејството надвор за да обезбеди егзистенција, мажот е тој кој ја создава и брани државата: *Кога ја љубев Дениција, како да учествував во создавањето на првата Македонска Држава*. Настрана од модерните родови философии и идеи за еманципација, во „Дениција“ на Петре М. Андреевски е опеана исконската Љубов, во која се оживотворени прототипите. Интересно е тоа, што ликот на жената овде како да не е отсликан, туку споменато е само нејзиното име, кое кажува сè, а она што е опеано е сликата, всушност не сликата, туку самата љубов. Љубов која доведува до разделување на душата од телото, која се врзува со умирањето, но и раѓањето, која мажот го прави маж, а тој ја создава државата. Необично и исконско. Ретка песна на Петре М. Андреевски. Всушност, како што и самиот тој беше редок човек.

4. ЗАКЛУЧОК

Анализирајќи ја поезијата на Конески во „Одземање на силата“ (Старделов 1990: 29), Старделов вели: „Песните негови имаат сега покомплексна и послоевита содржина, тие киптат од мисла и смисла, ги

¹⁹ На линкот: <https://bit.ly/2E2IGEq>

расветлуваат и разгатнуваат дамарите на човечкото битие, нè соочуваат со суштествените прашања, со длабоките јанси на човековата опстојба под небесниот свод. Но, песните негови треперат, исто така, од длабоки емоционални возбуди, од длабоки лични доживелици, од придушени субјективни неспокојства и немири, од тешки претчувства и лелеци. Тие, тоа се чувствува низ секој стих на Конески, настануваат под внатрешен душевен императив и под длабок емоционален диктат на неговото автентично доживување и откривање на неговиот сопствен живот, толку длабоко доживеан и изразен што се преобразил во поезија, станувајќи поезија“. Во овие зборови, Старделов како да ја сублимираше анализата на поезијата воопшто: таа настанува „под внатрешен душевен императив и под длабок емоционален диктат“ на „автентичното доживување на авторот и откривањето на неговиот сопствен живот“, или како што малку поинаку ќе каже Рилке (според Р. М. Ивановиќ 2004: 409) „уметност је тамна жеља свих ствари; све оне хоће да буду слика наших тајни“. Користејќи ги зборовите на Старделов, играјќи си со нив, би можеле да кажеме и дека: „Кога ја љубев Дениција“ на П. М. Андреевски „кипти од мисла и смисла, ги разгатнува дамарите на човечкото битие, нè соочува со суштествените прашања“; песната на Г. Тодоровски „трепери од длабоки емоционални возбуди, од придушени субјективни неспокојства и немири“, а Б. Конески... па всушност ова беше за него кажано. Чудесно ни се открива поезијата, чудесно ни се откриваат поетите самите себеси и, чудесно комуницираме ние што ги анализираме меѓусебе и со нив. Сè во еден чин на креација. А поезијата е креација.

Избравме тројца наши поети, секако не единствени и не единствено значајни, за да го побараме кај нив концептот на убавината. Концептот на убавината неизбежно нè доведе до жената и до љубовта. Секој од овие автори на различен начин ја доживеа саканата, убавата жена и на различен начин ја опеа.

Постои разлика помеѓу поезијата (книжевноста) и проучувањето на книжевноста (Velek i Voren 2004: 31-36). Анализирајќи ја книжевноста, авторот може да појде во правец на нејзино декомпонирање и сведување на нејзината анализа до чиста наука: семантичка, семиотичка, логичка, прагматичка, психолошка анализа. Нашиот обид беше да проговориме за позијата на наведените тројца наши автори не декомпонирајќи ги делата, туку отсликувајќи ги, преку еден чин на (ре)создавање.

ЛИТЕРАТУРА

[1] П. М. Андреевски, Дениција, Скопје: Култура, 1968.

[2] Р. В. Ивановиќ, Велики поредак песничковог бића, Зборник на трудови од Научната конференција на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, стр. 409, 2004. Е-извор: http://www.ukim.edu.mk/dokumenti_m/2004-Literatura.pdf

[3] Б. Конески, Везилка, (второ дополнето издание) Скопје: Култура, 1961.

[4] Б. Конески, Записи, Скопје: Македонска книга, 1974.

[5] В. Николовска, Семантичките компоненти на лексемата *убав*, Скопје: Универзитет Св. „Кирил и Методиј“ Институт за Македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје, 2018.

[6] В. Николовска, С. Петрова-Џамбазова, Гордост и смирение (семантичка анализа на некои добродетели и нивните антиподи), In: Меѓународна научна конференција „Јазикот и културата - состојби и предизвици“, 6-7 ноември 2018. Е-извор: <http://eprints.ugd.edu.mk/21265/>

[7] Г. Старделов, Одземање на силата: поезијата на Блаже Конески, Скопје: Мисла, 1990.

[8] Г. Тодоровски, Спокоен чекор, Скопје: Македонска книга, 1971.

[9] I. Kant, O lepom i uzvišenom, Beograd: Grafos, 1988.

[10] R. Velek i O. Voler, Teorija književnosti, Beograd: Utopija, 2004.

Електронски извори:

<https://pulse.rs/siler-o-lepom/> (преземено на 23. 01. 2019)

<https://bit.ly/2SO5lid> (преземено на 21. 02. 2019): Гане Тодоровски „Седум навраќања на мотивот трепетлика“

<https://okno.mk/node/15803> (преземено на 21. 02. 2019): Блаже Конески „Убавите жени“ и „Кошмар“

http://gbsk.mk/eknigi/blaze_koneski_zapisi.pdf (преземено на 21. 02. 2019) Блаже Конески „Спомен“

<https://bit.ly/2E2IGEq> (преземено на 21. 02. 2019) Петре М. Андреевски „Кога ја љубев Дениција“

